

Василяшук Лідія Василівна

Педагогічний стаж: 13 років.

Кваліфікаційна категорія: спеціаліст першої категорії.

Освіта: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2008 рік.

Педагогічна ідея

«Використання елементів технології розвитку критичного мислення з метою формування ключових компетентностей учнів на уроках біології»

Передати інформацію – це не навчання.
Передусім слід намагатися підвести дітей до того, щоб кожна дитина сама думала й робила все сама.

К. Вудсон

Реформа української школи спрямована на переорієнтування процесу навчання на розвиток особистості учня, навчання його самостійного опанування нових знань. Компетентнісна освіта зорієнтована на практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення взаємин, що зумовлюють принципові зміни в організації навчання, яке спрямоване на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань та вмінь учнів. У цьому контексті сучасний учитель має володіти такими педагогічними й фаховими вміннями, які сприяли б формуванню особистості учня як людини нового типу – особистості, патріота, інноватора. Така організація педагогічної діяльності вимагає від учителів оволодіння новими методами роботи, упровадження нових педагогічних технологій, усвідомлення необхідності самому вчитись, творити, розвиватися та самовдосконалюватися.

Потреби життя, шкільна практика дають нові розуміння освітньому процесу. Керуючись Законом України «Про освіту», Державним стандартом базової середньої освіти, освітню діяльність спрямовую на розвиток творчої особистості учнів, пробудження інтересу до оволодіння знаннями, оскільки інтерес – це рушійна сила пізнання та навчання. Основний мотив моєї праці – постійний творчий пошук, любов до своєї справи, до дітей, прагнення все робити добросовісно і відповідально, аналізувати результати власної діяльності.

Своє головне завдання вбачаю в тому, щоб навчити учня мислити критично, самостійно здобувати знання, осмислювати матеріал і робити висновки. Саме

це спонукало мене до вивчення відповідних психологічних аспектів цієї проблеми, методик та апробації їх на уроках. Я усвідомлюю, що навчити учнів мислити критично з першого уроку неможливо. Дитина приходить у цей світ, щоб пізнати його суть, усвідомити своє власне «Я» в ньому. Вона крок за кроком рухається нелегким шляхом пізнання істини, а веде її цим шляхом учитель.

Уроки біології – живе джерело, з якого діти черпають знання, мудрість, оскільки людина є невід’ємною частинкою живої природи, а природа – це все: дім, у якому ми живемо, наше життя й ми самі. Урок біології не має права бути нудним, нецікавим. Він покликаний пробуджувати живу думку, розум, почуття, спонукати до роздумів, творчості, викликати жагу до знань. У професійній діяльності керуюся педагогічними ідеями про необхідність врахування в освітньому процесі чотирьох «К»: критичного мислення, креативності, комунікації, командної роботи.

В основі методики розвитку критичного мислення – структура, що складається з трьох компонентів: виклик – осмислення змісту – рефлексія. На етапі **виклику** використовую такі навчальні стратегії, як «Асоціювання», «Створення проблемної ситуації», «Ромашка» або «Кубик Блума», «Діаграма Вена». Готуючи цю частину уроку, наголошую на тому, що знання – це результат здивування та допитливості, тому етап виклику логічно підводить учнів до наступного етапу – **осмислення змісту**, упродовж якого учні працюють з новим матеріалом: слухають або читають текст. Першочерговою метою цього етапу є збереження зацікавленості учнів. Для цього використовую методи «Фішбоун», «Дискусія», «Сенкан», «Шість капелюхів мислення Едварда де Боно», «Три стільці Уолта Діснея», «Проблемні запитання», «Бліц-опитування», багаторівневе опитування, взаємне навчання тощо. Цю частину уроку роблю інформаційно насиченою, але, вибираючи форму подання, пам’ятаю, що в дітей більше розвинена зорова та емоційна пам’ять. Зазвичай використовую презентації, відеофільми. Звісно, не кожен урок потребує такого супроводу, але в шкільному курсі «Біологія» існують такі теми, до яких підібрати наочний матеріал дуже непросто. Наприклад, при вивченні молекулярного та клітинного рівнів життя завдяки анімаційним ефектам такі складні процеси, як біосинтез білка, трансляція, транскрипція, дихання, фотосинтез стають наочними та зрозумілими. При цьому учням спочатку демонструю загальну схему процесу, а потім відпрацьовую кожен його крок. Опанування зазначених процесів підкріплюю відповідним роздатковим матеріалом. Те саме стосується й цитології: демонстрування мікрофотографій і малюнків клітинних органел, їх розташування в клітині значно полегшує сприйняття й запам’ятовування навчальної інформації, а використання анімації дає змогу поетапно розглянути всі стадії поділу клітини.

Третій етап – **рефлексія**. Критичне мислення потребує переосмислення навчальної інформації та її відбору для розуміння суті теми. Рефлексія

розпочинається як процес індивідуальний і закінчується спільним обговоренням. Учень краще запам'ятовує те, що розуміє та в змозі передати іншим, перефразовавши своїми словами. Так у нього формується власне розуміння певної проблеми. Рефлексію у старших класах проводжу у вигляді малюнків, графіків, таблиць тощо, а для стимуляції критичного мислення учнів використовую такі методи, як «Прийом взаємного опитування учнів», «Прийом взаємного навчання» та інші. Для формування критичного мислення, активізації творчого потенціалу учня застосовую ефективні, на мою думку, методи і засоби (проблемні запитання, творчі вправи і завдання, власний досвід, пошукову діяльність, словесні моделі, асоціативні завдання). Наведу приклади запитань природознавчої гри «Геліантус», які пропоную учням на уроках біології з метою формування критичного мислення:

- 1) Уранці на траві часто можна побачити краплі води, хоча вночі не було дощу. Звідки вони виникли?
- 2) Квітки гірських рослин зазвичай яскравіші й мають інтенсивніший запах, ніж квітки таких самих рослин, що ростуть на рівнинах. По-перше, пігменти, яких більше в гірських рослинах, захищають їх від сильного ультрафіолетового випромінювання; по-друге, яскравий колір і сильний запах приваблює комах-запилювачів. Чому ж у горах для приваблення запилювачів потрібно докласти більше зусиль, аніж на рівнинах?
- 3) Чому у зародку птахів закладаються зяброві щілини, якщо газообмін відбувається скрізь шкарлупу яєць, а не скрізь них?
- 4) У країнах азійсько-тихоокеанського басейну поширена рослина джамболан. М'якуш її плодів містить багато вуглеводів. А ось насіння використовують для профілактики й лікування хвороби, за якої м'якуш уживати не бажано. Про яку хворобу йдеться?

Використовуючи компетентнісний підхід при викладанні біології, допомагаю учням одержані знання і вміння застосувати при виборі професії, у повсякденному житті, різноманітних ситуаціях, у тому числі проблемних, з якими вони стикаються. На уроки біології добираю приклади з реального життя, факти з історії та літератури, біографічні дані про видатних учених для доступного та цікавого сприйняття матеріалу.

Наш час – це час суттєвих змін у науці, техніці, інформаційному середовищі, освіті. Суспільству потрібні люди, які здатні приймати нестандартні рішення, вміють творчо мислити, тому одним із пріоритетних напрямів моєї роботи є розвиток обдарованої та талановитої молоді, її творчих, інтелектуальних, духовних та фізичних задатків. Компетентності для учня – це образ його майбутнього, орієнтир для опанування знань, траєкторія до успіху.

Покликання на відеореферат: <https://youtu.be/QxeMQ5i9Ezg>